

Die wetenskap se stryd teen onkunde

Claassen, George. 2007. Geloof, bygeloof en ander wensdenkery: perspektiewe op ontdekkings en irrasionaliteit.
Pretoria: Protea Boekhuis. 310 p. Prys: R180,00.
ISBN: 978-1-86919-144-3.

Resensent: H. Goede
Skool vir Bybelwetenskappe en Bybeltale,
Potchefstroomkampus, Noordwes-Universiteit

George Claassen is 'n bekroonde joernalis oor die wetenskap. Hy is bekend vir sy stryd teen onkunde, geloof en bygeloof onder veral Afrikaanssprekendes in Suid-Afrika. Claassen is die stigter van Skepties Suid-Afrika, 'n organisasie vir mense met 'n skeptiese lewensinstelling wat aanspraak maak op die basiese wetenskaplike metodes van waarneming, onafhanklike toetsing, rasionele deduksie en verifikasie by wyse van oorvloedige getuieis wil toets. Claassen was tussen 2001 en 2006 die wetenskapsredakteur van die Kaapse koerant *Die Burger* en ook skrywer van die rubriek, *Wetenskap vandag*. Die doel van die rubriek is om 'n oorsig oor ontwikkelings in die wetenskap te bied. Lesers word ook tot nuwe denke en die verskuiwing van bekende denkpatrone uitgelok deur die blootlegging van pseudowetenskaplike denke. Die doel van hierdie bundel is "om die temas wat in die rubrieke aan die bod gekom het, wyer as net in die Wes-Kaapse verspreidingsgebied van *Die Burger* bekend te stel, maar meer uitgebreid wat temas en materiaal betref" (p.14).

Hierdie bundel bevat 'n voorwoord en vier afdelings wat onderskeidelik oor die evolusieteorie, pseudowetenskaplikheid, tyd en wetenskapsbeoefening handel. Die voorwoord verwoord die skrywer se vooronderstellings in ondubbelsinnige terme: 'n onwankelbare ge-

loof in die mag van die wetenskap om die mens se kennis te verbreed en die mens van onkunde, godsdienstige aansprake, geloof in enige vorm van godheid en bygeloof te red. 'n Mens moet Claassen komplementeer vir die deursigtige wyse waarop hy met sy vooronderstellings omgaan. Claassen stel dat die 21e-eeuse mens deur 'n gebrek aan skeptisisme gekenmerk word; dat die mens eerder wegvlug van die rede as om kennis wat wetenskaplik opgedoen is, in sy denkraamwerk te akkommodeer (p. 24). Min mense besit 'n onsinverklikker, naamlik die vermoë om ongegronde aansprake van wetenskaplike kennis te onderskei, of maak geredelik daarvan gebruik.

In die eerste afdeling handel die saamgebundelde rubrieke oor die evolusieteorie en die feit dat dit onversoenbaar is met tradisionele godsdienstige gebaseerde beskouings oor die herkoms van die aarde en die mens. Dat die 21e-eeuse mens inderdaad maklik bog vir soetkoek opeet, ly geen twyfel nie. Die lys voorbeelde van pseudowetenskaplike misleiding op p. 23 laat 'n mens oorbluf. Kan mense werklik opreg in hierdie dinge glo? Claassen se pleidooi dat *Lewensoriëntering* as skoolvak "n goeie dosis dink-vir-jouselfopleiding" moet insluit, sal hopelik nie op dowe ore val nie (p. 54). Ook Claassen se stelling dat oningeligtheid tot godsdienstige fundamentalisme lei, is moeilik te bevraagteken (p. 35).

Die tweede afdeling bevat rubrieke oor pseudowetenskap en die kenmerke daarvan. Hierdie afdeling is nuttig omdat dit vir elke wetenskaplike en inderdaad elke mens wat 'n skeptiese lewens ingesteldheid het, noodsaaklike leesstof is. Daarsonder kan 'n mens eenvoudig nie krities na die wêreld kyk nie. Die weergee van Shermer se grensopsporingstelsel om tussen normale wetenskap, grensgevalwetenskap en nie-wetenskap te onderskei, is nuttig (p. 195-196). Tog openbaar die stelsel 'n vooroordeel ten gunste van die natuurwetenskappe wat duidelik die skrywer se vooronderstellings weerspieël. Die derde afdeling handel oor die konsep van tyd en die relatiewiteit daarvan. Die outeur slaag daarin om hierdie relatiewiteit op insiggewende wyse oor te dra en die mens se beheptheid met sy eie tyd en geskiedenis daarteenoor te stel. Die vierde afdeling ondersoek die invloed van die postmodernisme veral op die geesteswetenskappe en die gevolglik groeiende kloof tussen natuur- en geesteswetenskappe. Claassen betoog vir 'n streng rasionele wetenskapsbeoefening wat per definisie die bonatuurlike en irrasionele uitsluit. Volgens hom is wetenskap die enigste oplossing om verklarings te bied vir dinge wat ons nie verstaan nie. Vir ware

wetenskapsbeoefening bly bewyse die ononderhandelbare vereiste (p. 252)!

Die bundel bevat baie wat dit aanbevelenswaardig maak: die rol van die media, veral televisie, in die kweek van mense se wetenskaplike onkunde; die bydrae van die media tot die afname in leesvaardigheid en koerantlesersgetalle; die noodsaak van kritiese denke deur middel van onsinverklikkers; die verskil tussen wetenskap en pseudowetenskap; die invloed van leidende wetenskaplikes soos Albert Einstein; en die feit dat 'n mens net met gesag oor 'n onderwerp kan praat as jy 'n kenner is – dat die skoenmaker hom eerder by sy lees moet hou. Aan die negatiewe kant bevat die boek baie herhaling van aanhalings en verwysings na skrywers en hulle werke, moontlik omdat dit 'n bundel koerantrubrieke is. Miskien sou dit deur meer deurdagte redaksiewerk vermy kon word. My grootste kritiek teen die boek is egter die feit dat die skrywer se eie vooronderstellings oorheers ten koste van die leesbaarheid en genot van baie insiggewende verslaggewing. Volgens hulle webtuiste, stel Skepties Suid-Afrika in navolging van Baruch de Spinoza die volgende as een van sy doelwitte: “I have made a ceaseless effort not to ridicule, not to bewail, not to scorn human actions, but to understand them.” Hierdie boek getuig ongelukkig nie van 'n poging om te verstaan nie, maar eerder van die beperking van die mens en sy belewenis van die werklikheid. Die boek beklemtoon dit wat die mens wetenskaplik kan waarneem en sluit enige werklikheid uit wat moontlik buite die wetenskaplike waarnemingsvermoë van die mens mag bestaan. So 'n benadering is eintlik niks anders nie as geloof in die wetenskaplike vermoëns van die mens alleen. Dit ten spyte, moedig ek alle wetenskaplikes, gelowig en ongelowig, met vrymoedigheid aan om die boek te lees. Onthou egter om u onsinverklikker aan te skakel!